

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

לו.

(א) חולין מו: (ב) זכרות
ה: (ו) ו"ג, (ז) א [מעשרות
פ"א מ"ד], (ח) חולין
נה: (ט) שם מה: עיי"ש,
(י) שם מב., (יא) מנחות
צד., (יב) מעשרות פ"א
מ"א, (יג) ה"ו, (יד) פסוק
במלכים א' ז' כו, (טו) [ערך
פטס], (טז) חולין דף מה:
(עיי"ש), (טז) שם מב.,
(יז) שם נד., (יח) פ"ג וכן
בקהלת רבה פ"ב,
(יט) ד"ה שיעור.

הנהרות הב"ח

(א) גמי' חני עולא בר
חיננא יקב כ"ל וכן
גרש"י:

תורה אור השלם

א ע"ש תע"ש א"ת כל
תבואת ורע"ך ה"א
השדה שנה שנה:
(דברים יד, כב)

ליקוטי רש"י

שנשפכה בקיתון.
כשר הריאה נימות צמח
קרומים שלה ונשפך
ממלחה לסופה ומסופה
לראשה צמח הקרומים
ומסרון היא שממלחה
כולה מלחה ועכשיו
חליה ריקנית. דקיימי
סימפונא. שלא נימוקו
הקטנות. [חולין מו:].

הנהרות וצינונים

[צ"ל דתנן] (גליין):
[צ"ל צ"ל נטרפת
(דפר"י): [ג] [צ"ל
כבוד] (גליין): [ד] צ"ל
שנתפח (רש"י) וכ"ה
בדפר"י: [ה] לעיל לה
ע"ב ד"ה ובחוטמו,
והיבות "אפילו במשהו
הנראה" ליתא שם ברש"י
ולכאורה הוא מיותר:
[ו] בגמ' איתא בוקא
דאטמא ופירש רש"י ז"ל
בוכנא וכן הוא בערוך
(גליין): [ז] צ"ל ר' יצחק
בן אלעזר (גליין):

לעזי רש"י

פ"ב ו"א. פירוש כדור
(רש"י ישעיה כג, יח ועיין
רש"י סנהדרין דף סח
ע"א ד"ה אמרו לו), דבר
עגול (מלודס ל"ן סט).
פורמ"א. פירוש דפוס,
לורה, חבנית.
אינפ"ה. פירוש לחפוף,
להסמך (עיין רש"י סוטה
דף מה ע"ב ד"ה שמי
ככרות הנדבקות וכו').
קונטרס פ"א. פירוש
נדמה, נראה דומה למין
אחר.

בבב"ה. כשר: במקצתה. פסול למנומר הוא: תני עולא בר חנינא.
אניקב ולא חסר קאי למכשר תנא דמתני' ואחא האי תנא למימר
לחם מפולש הוא מנידו לנידו פסול צנקצ כל שהוא אפילו של מחט
ונקב שאינו מפולש צנאיסר אס רחצ כאיסר פסול ואע"פ שלא חסר
כלום כגון שחצצ צו יחד עצה ומתני'
צפחות מכאיסר וצנאינו מפולש:
סימני טרפה. שהצחמה נטרפה^א זה
ולקמיה מפרש ליה: נקלף. סימני
טרפה הוא דהיינו הגלודה^ב: נסדק.
דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלא
נשתיר זה חוליא למעלה וחוליא
למטה^ג: ניקב. כגון ניקב קרום של
מוט^ד: ריאה שנשפכה בקיתון. הנשך
שצמח הקרום נימות ונעשה כמים:
הא לא קיימי סימפונא טרפה.
אלמא מסימני טרפה הוא: הכא
מאי. אס נימות וקיימי סימפונא
דהיינו חדרי הזרע שהגרעינין
צמוס: פרוחי מסרחת. נרקצת:
תפוח סרוח. מפרש לקמן: גבוש.
צמוסן או צמרדל: ש"ק. מצושל
צומר צמח צרותחין: (כדור^א). העשוי
כמין כדור עגול כדור פלוט"א:
התיום. שניס דצוקין יחד: הבוסר.
קטן כפול הלצן: גידלו בדפוס.
שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונתנו
צמוכו צמחוצר וגדל כמדת הדפוס.
דפוס פורמ"א צלע"ז כל דבר העשוי
לעשות למדתו דברים אחרים על גביו
כמו מנעלין או צמוכו כעין שהיו
עושין קדרות ללחם הפנים^א שיכניסו
העיסה למוך הקדרה והלחם נעשה
צורתה כגון חלו קרי דפוס: במין
בריה אחרת. שאינו דומה לאתרוג
כלל: מאי לאו תפוח מבחוץ.
שנפחת^א ונרקצ מצמוח: סרוח מבפנים.
וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה
כקיתון: לא תפח אע"ג דלא סרח
סרח אע"ג דלא תפח. תפח אינפ"ה
צלע"ז כגון שנפלו גשמים צמלוש
ותפח סרח נרקצ. ל"א תפח נרקצ
סרח ריחו רע מחמת חולעים
שאכלוהו: דומה לבושי. שגדל כאן
והרי הוא שחור: פפ"ה. שנדמה הוא קונטרס פ"ט צלע"ז אצל כושי
עלמנו היינו טעם דכשר לאורחיה הוא: הא לן והא ל"הו. לעולם
מתני' כושי נמי פסיל ולא קשיא מתניתין לצני ארץ ישראל שרחוקין
מארץ כוש ואינם רגילים בהם צרייתא לצני צלל שקרוצים לכוש
ורגילין בהם ומכל מקום צגדל כאן ודומה לכושי נדמה הוא ופסול:
רבי עקיבא. דלמנר דעד גמר צישוליה לא הוי אתרוג פרי ורבי
שמעון אמרו דבר אחד: פופור את האתרוגים בקומנן. מן המעשרות:
כרבנן סבירא ליה. דחייצין צמעשר דפרי הוא הואיל ותחילתן וסופן
אוכל^א: שבני אדם מוציאין לזריעה. פרי העשוי לזמנו ולא משכחת
לה אלא צצשל כל זורכו. והא דנקט אתרוגין משום דלא פלוג רבנן
צני פלוגתיה לחיצי צקוטנן אלא אתרוגין ותפוחין דקצברי תחילתן
וקופן אוכל הוא כדתנן לה פ"ק דמסכת מעשרות כל שתחילתו וסופו
אוכל אע"פ ששומרו צמחוצר להוסיף אוכל חייצ צין גדול צין קטן
וכל שאין תחילתו אוכל וסופו אוכל אינו חייצ עד שיעשה אוכל כו'
האתרוגים והתפוחים חייצין צין גדולים צין קטנים ופליג ר' שמעון
עליהו צאתרוגים ומודי צתפוחים דקצבר כדרך צצני אדם מוניאין
לזריעה ואתרוגים קטנים שנוטעם אינם לזמחין אצל תפוחין קים
ליה דאף על פי שלא צישלו כל זורכן לזמחין וצקטני קטנים אפילו
צתפוחין ודאי פליגי הואיל וטעמא משום מוניאין לזריעה הוא:
ותו

לגומא שצאתרוג כשר פטמתו שנתלש העוקץ מחוך האתרוג וחסרו
לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק צן אלעזר נטלה צוכנתו מה שנכנס
צמוך האתרוג כצוכנא הנכנס ומכה צלסיתא והקשה צקונטרס על
זה שלא מנינו צכל מקום פטמתא עוקץ ור"ת מפרש שמנינו עוקץ
ופיטמא צמקום אחד צקוף פ' יולא
דופן (מה דף מו. וס) גצי סימני
צוגרת דתנן צן עולא אומר משתשחיר
פטמתה רצי יוסי אומר כדי שיהא
נותן ידו על העוקץ והוא שוקע
ושוהה לצמור דעוקץ הוא חודו של
דד שהתינוק מכניס לחוך פיו ופיטמא
הוא הצשר שמתח העוקץ שמשחיר
סצצ וקלת היה נראה מדמזכיר כאן
גצי אתרוג פטמתו ועוקלו וחוטמו
וקן נמי התם גצי דדי אשה משמע
ששלשתן צמקום אחד לצד ראשו של
אתרוג דעוקץ פעמים שיואל מחודו
שצראשו כמין עוקץ צולט וקשה כעץ
ולכך קרי ליה עוקץ ונטלה פטמתו
דהיינו צוכנתו היינו שנתלש אותו
עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין
גומא צראש האתרוג וצפרק יולא
דופן (ג"ז סט) פירש צקונטרס חוטמו
ספק וכאן^א פירש צחוטמו אפילו
צמשהו הנראה צעוצי גצוהו שמשפע
ויורד לצד ראשו וצירושלמי^ב אמר נטלה
פטמתו תמן אמרי שושנתו משמע
שהוא לצד ראשו כעין פרט שושן^ג
וצערון^ד פירש צסם ר"ת נטלה
פטמתו נראין הדברים שהוא דד
של חוטם כמין פיטמא של דד דתנן
(עוקץ פ"צ מ"ג) פיטמא של רימון
אצל [הא] דלמנר רצי יצחק נטלה
צוכנתו הוא קלה העץ הנמוך צאתרוג
כאותו דשחיתת חולין (דף מו:): האי
(צוכנא^א) דלטמא דשף מדוכתיה
טריפה מחוך פירושו משמע דפטמתו
וצוכנתו תרי מיני נינהו זה צעוקץ
זה צראשו ולא צא ר' אלעזר צר
יצחק^ב לפרש אלא להוסיף על המשנה
וצסם רצינו גרשום מאור הגולה פירש
צערון כפירוש רצינו יצחק צר יהודה
הלוי: **הא בבב"ה** הוא במקצתה.

פ"י צקונטרס צמקמתה פסול דמיחזי כמנומר ורצינו חננאל פ"י איפכא
צכולה פסול דלטרופות מדמי לה צשמעתין וגצי טריפות אשכתן
צפרק חלו טרפות (חולין דף נה:): הגלודה טריפה ואס נשתיר צה
כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפרין אי נקלף תנינא כלומר
אס סימנן טריפה דקא חמרינן היינו נקלף דסימנן טריפה הוא הגלודה
תנינא צמתני' שהוא פסול צאתרוג משמע צהדיא דכעין טרפה
מיפסיל: **אי נסדק תנינא**. שהוא כעין טרפות צגרגרת שנסדקה
כולה שלא נשתיר צה חוליא למעלה וחוליא למטה^א תנינא צמתני'
נסדק פסול וצכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגס
הוא סימנן טריפה כמו ניקב קרום של מוח^ב והשתא הא דפרין עלה
תנינא לא הוי כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גצי אתרוג
דקמתני מתני' ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות
אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אצל הכא כוליה אתרוג
חיבור הוא דמיני לניקב הלצ ולא לצית חללו^ג ויתכן דגצי אתרוג נמי
אס ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לחוכן פסול אע"ג שלא חסר
ולעיל דצעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד
שס צכלל מפולש הוא לחותן חדרים צמקום סימפונות דריאה קיימי
דממוכה שמעתין דצעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי
סימפונא ודאי הוה מפרשי' דמתניתין דקמתני ניקב וחסר כל שהוא
פסול תרי מיני נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני
כלומר ניקב נקב מפולש או לצית הסימפונות או חסר כל שהוא צלל
סיפא ניקב ולא חסר כשר:

אתרוג ככדור פפ"ה. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הצנות צו כדדרישין (צפיקתא רבתי)^א דצרי חכמים כדצנות ככדור
של צנות שזורקות זו לזו כך דצרי תורה נורקין מפה אל פה פלוט"א צלע"ז כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות
(סנהדרין דף סח. וס) ואית דגרס כדוד צדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [וע"ש חוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור וחוס' חולין סד. ד"ה
כודרת]: **אתרוג** הבוסר. פ"י צקונטרס קטן כפול הלצן ולא יתכן כדפרישית צריש פירקין (דף נא:)^ב אהיהא דשיעור אתרוג דמייתין התם:
מקורולות

פ"ד א מ"י פ"ח מהלכות
לולב הלכה ז' טו"ש"ע
א"ח ס' חרמנו סעיף ו':
פ"ה ב מ"י שם טו"ש"ע שם
סעיף צ'
פ"ו ג ד מ"י פ"ז מהל'
שחיתה הלכה ט' סמוג
עשין מד טו"ש"ע א"ח סימן
חרמנו סעיף ד'
פ"ז ו מ"י שם טו"ש"ע שם
סעיף טו':
פ"ח ז מ"י שם טו"ש"ע שם
סעיף טז':
פ"ח ח מ"י שם טו"ש"ע שם
סעיף יז':

רבינו חננאל

שנקלף עורו במקצת כמו
פגי תמרה אדומין כשירה
וגרסי' נמי באלו טרפות
הגלודה ר' מאיר מכשיר
וחכמים פוסלין שנקלף
עורה כהאינא סומקא והני
מילי כולה אבל נשתיר
מקצת מציל בגלודה.
ניקב נקב מפולש במשהו
ושאינו מפולש ככאיסר.
בעי רבא נולדו בו
באתרוג סימני טריפה
כגון שנשפך כקיתון
[מהו] ואמרין ת"ש
אתרוג תפוח סרוח פסול
מאי לאו תפוח מבחוץ
וסרוח מבפנים וקתני
פסול ודחינן לא אידי
ואידי מבחוץ ולא קשיא
הא דאיתפח ואח"כ סרח
הא דסרח ואח"כ איתפח
ולא איפשטא. נישלה
פיטמתה. נראין הדברים
שהוא דד של חוטם
כפיטמא של דד כדתניא
פיטמא של רמון. אבל
הא דתני ר' יצחק נישלה
בוכנתו והוא קצה העץ
הנתון באתרוג כגון
בוכנא דגרסי' בשחיתת
חולין האי בוכנא דשף
מדוכתיה טריפה ושם
המדוך בוכנא כדגריסין
(בחולין ג"ב) בוכנא
ואסיתא ובאתרוג העץ
שהוא תלוי בו באילן
הוא כמין בוכנא ובעיקר
האתרוג חקוק כמו
אסיתא והעץ נתון בה.
וקי"ל שאם נעקרה
בוכנא מן האסיתא
חיישינן שמא ניטל
מגופו של אתרוג עמה
וחסר האתרוג ופסול
אבל אם הבוכנא באתרוג
קיימת בתוך האסיתא
ונחתך העץ למעלה
הימנה כשר שהרי העיקר
קיים והוא ניטל עוקצו
כשר. אתרוג כושי
פסול אוקמה אביי דומה
לאדם כושי פסול אבל
אתרוג כושי כשר ורבא
אוקמה בא"י שנו
שאתרוג כושי פסול.
אתרוג הבוסר. כדכתבי
אבות אכלו בוסר ר"ע
פוסל וחכמים מכשירין
הלכתא כחכמים ור'
שמעון דפטר את
האתרוגין בקוטנן מן
המעשר כשיטת ר'
עקיבא